

Farkas József

Jól karbantartott boldogtalanság

Van ebben a címben valami játékos, valami nevetséges, egy kicsit cinikus. Van benne valami abszurd, de van benne nagyon mély igazság is, életbölcesség, kiélezett egyoldalúság. Az étellel való birkózás során a legtöbb, amire eljuthatunk, hogy jól karbantartott boldogtalanságban élünk. Együtt marad a kettő, mind a kettő hangsúlyt kap, de a végén nem azzal megyünk el, hogy boldogtalanságban élünk. Mérsékeli, fegyelmezi valami ellenerő.

Máris felvetem az első nagyon kemény kérdést: Valóban csak ennyi telik ki az emberi életből, hogy karbantartott boldogtalanság? A kérdés nagyon fontos, annál is inkább, mert a különböző vallásos vagy nem vallásos csoportok itt minden utcasarkon azt mondják: „Gyere ide hozzánk! Nálunk csupa boldogságot, tiszta, maximális boldogságot kapsz.” Ígérnek mindenfelé. Ezekkel az ígéretekkel szemben nagyon szegényes a mi kínálatunk. Mi azt ígérjük, hogy ötleteket adunk arra nézve, hogyan lehet karbantartani a boldogtalanságunkat. Tehát becsületes számadás van e cím mögött. Számot vetünk az étellel. Eljutottunk oda, hogy nagy eredmény, ha karbantartjuk a boldogtalanságunkat. Akinek ez kevés, ám menjen el ezekre a meghívásokra, s lássa, milyen az, amikor csak boldogságot, csupa teljes, maximális boldogságot kínálnak. Akinek van ideje erre, ám kísérletezzék! Én azt mondom: olyan nincs, hogy csupa mennyei boldogság már itt a Földön. Az lehetséges csupán, hogy karbantartott, boldog boldogtalanságban élünk.

A másik kérdés ez: Honnan tudom, hogy csak ennyi? Onnan tudom, hogy olvasom a Bibliát. A lélektan is szóba kerül, meg egyéb segédtudományok is megszólalnak majd, de igazában itt bibliamagyarázatokról van szó. Mindjárt olvasom azt az alapvető Igét, ahonnan tudom, hogy „boldog boldogtalanság”. Pál apostol a második korinthusi levélben beszél arról, mi az, hogy kereszténység meg apostoli szolgálat. Valami csodálatos összjátékot varázsol elénk. A dialektikus emberlét nagy-szerű kettősségeit írja az apostol a 2. korinthusi levél 6. fejezetében. Most csak ennyit olvasok belőle: „mint szomorkodók, de mindig örvendezők”. Olyanok vagyunk mi, mint akik szomorkodnak, de mindig örvendeznek. Később azt írja: „mint szegények, de sokakat gazdagítók, mint akiknek nincsen semmijük, és akiké mégis minden”. Csodálatos dolgok ezek!

Most az első dialektikát olvasom még egyszer: „Mint szomorkodók, de mindig örvendezők.” Az apostol szerint ez a keresztény lét teljessége. Aki ennél többet ígér, az valamit lecsal, elfedez. Ismét mondom: az életünk, sokaknak az élete rábólint erre az Igére, bizony így van: Szomorkodók, de mindig örvendezők. Honnan tudom, hogy a karbantartott boldogtalanság szükségszerűen hozzátartozik az életünkhöz? Legyőzött szomorúságokon át jutunk el az öröm fénylő világába. A teljes életem belül vannak keserves szomorúságok, azokat nem

lehet radikálisan kiirtani, hanem karban lehet és kell tartani. Karbantartott boldogtalanság.

A továbbiakban elmondok hét tételt. Ez a hét tétel keretbe foglalja a mondanivalóimat, s előre jelzi, mi az, amit a későbbiekben részletesebben ki fogok fejteni.

1. A boldogság **melléktermék**, a lüktető, zajló élet lendületes mellékterméke. Tehát nem cél a boldogság. Nem lehet megcélozni, mondván: én boldogságot akarok, minél több boldogságot!

Ez már eleve egészségtelen dolog. Az emberi élet törvénye az, hogy élem az életet, lendületesen, lüktető elevenséggel; és az elevenen zajló élet mellékterméke a boldogság. Tehát dönteni kell, akarni kell, kockáztatni kell, elbukni, megsebesülni, gyógyulni, váltakozva. Aki ezt az életet vállalja és csinálja, az kapja melléktermékeként a boldogságot.

2. Az ember **társas lény**. A boldogsághoz kell az én és a te kapcsolata. Szeretném, ha szeretnének! Ismerjük a klasszikus verset. De az az érdekes, hogy ennél újabb kutatási eredmény is van. Nemcsak „szeretném, ha szeretnének”, és jó lenne, ha valaki észrevenne, szeretne! Kiderült a lélektani vizsgálatokban, hogy ennél erősebb az, hogy: *Szeretnék szeretni!* Az ember jobban el tudja viselni azt, hogy nem szeretik, mint azt, hogy nem tud, nem lehet szeretni. Tehát az én-te kapcsolatban a legmélyebb motiváció az, hogy van bennem szeretetenergia: Szeretnék szeretni! Boldogtalan vagyok, ha nem tudom kiadni ezt az energiát.

Ezeket részletezni kell a továbbiakban, de most még csak annyit ide, hogy egy kapcsolat akkor tiszta, akkor biblikus, amikor ketten nem egymást nézik, hanem ketten együtt néznek előre egy bizonyos cél felé. Ez a tökéletes megvalósulása az én-te kapcsolatnak. Nem arról van szó, hogy én téged nézlek, te engem, hanem ketten látunk valami látomást, valami célt, valami értelmet. Összefogunk, hogy egymást segítve haladjunk a cél felé. A második tétel ez: Az ember társas lény. Társaságban lehet megélni a boldogságot, és lehet megkínálni a boldogtalanságot, ha nincs meg az én-te kapcsolat.

3. Az ember egyfelől **hiánylény**, és ugyanakkor a **vágytöbbletektől** szenved. Ez egy belső dialektika. Hiánylény, de van benne többlet is. A hiánytól is szenved, a többlettől is szenved. Hiánylény: éhes vagyok, szomjas vagyok, kellene ez meg az az életemhez. Nem egyszerűen csak szex; kellene egy kis pénz, egy kis siker-élmény. Hiánylény: kevés az, amit kapok, és ugyanakkor van bennem vágytöbblet. Vannak bennem energiák, szeretném azokat kiélni, de nem tudom, mert nem szabad. Elerőtlenül a belső világom. Ezt ki-ké próbálja meg magában felismerni! Sok minden hiányzik, s ugyanakkor vannak bennem energiák, amiket nem tudok kifejezni. Szexuális energiák is; több szexuális energia van bennem, mint amit a társadalom megenged kiélni. De ugyanúgy van bennem több kreativitás, van

bennem több gyógyítani akarás. Tudnék gyógyítani, tudnék kreatív életet élni, szeretnék teljesebb szexuális életet élni, és nem szabad. Ez a harmadik tétel: Az ember hiánylány, s ugyanakkor vágytöbblettől szenved.

4. Embernek lenni azt jelenti, **ütközőponton élni**. Az emberben különféle valóságok, erők ütköznek: férfi-nő feszültsége, test és lélek feszültsége, Isten és állat van bennem, a szellem és az anyag találkozási pontján vagyok. Itt elmondok valamit, amit remélem, majd részletezhetek a későbbiekben. Régebben én úgy prédikáltam és úgy gondoltam, hogy embernek lenni azt jelenti: egy szoros mezsgyén, a szellem és az anyag világának a mezsgyéjén járni. Szellemi világból szellemi érintést, anyagi világból anyagit kapni. Test és szellem, és közepesen van a lélek. A test impulzusait és a szellem impulzusait a lélek feldolgozza. Csodálatos műhely; egyfelől szellemi, másfelől anyagi érintések, és ebben a műhelyben, a psziché műhelyében feldolgozom ezeket. Ez volt a modell.

Újabbban kezdek áttérni egy másik modellre, amit úgy mondok, hogy a dolgok felszíne és mélysége. *Isten országa a mélységben van*. Kisért minket, hogy itt van a romlott, démoni világ, s valahol a fellegek felett az Isten országa, mi pedig valahol fent és lent között vagyunk. Mostanában átrendezem a szemléletemet. Jobb modell az, hogy a dolgok felszíne mögött, a mélységben van Isten országa. Én, az ember, a felszín és a mélység között bukdácsolok. A felszín sodor; nehéz a mélységbe és a még nagyobb mélységbe menni. Tehát embernek lenni azt jelenti, hogy feszültségekben élni. Az újfajta szemlélet ugyanazt mondja, csak kicsit más szemléltetésben: a

dolgok felszíne és mélysége. A boldogtalanság a felszínen járás. Van olyan furcsa vízipók, amelyik csodálatosan tud futkosni a víz színén, csak éppen a vízbe nem hatol be. Kihaszználja a felületi feszültséget, és csodálatosan futkos. Ez a boldogtalan élet. Gyorsan futkos, csak éppen a mélységbe nem megy. A nagyobb mélység a boldogság lehetősége. A kettő között, felszín és mélység között botladozik az emberi életünk.

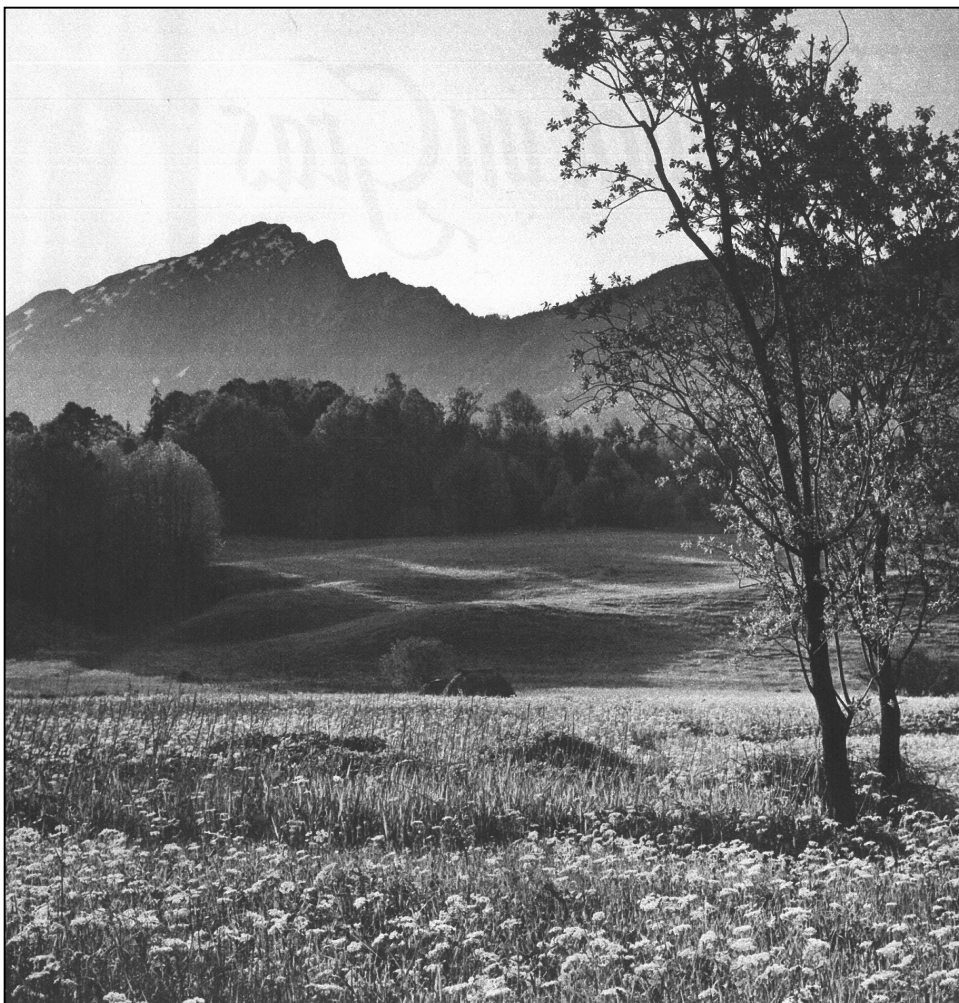
5. Ez nagyon primitív tétel, de elgondolkodtató; így hangzik: **Az okos ember pesszimista, a buta ember optimista**. „A butának sorsa földi éden.” Ez a valóság: minél okosabb valaki, annál inkább pesszimista, mert látja az összefüggéseket, látja a fenyegető távlatokat. Minél okosabb valaki, annál inkább elszomorodik, annál keserűbb lesz, boldogtalan lesz. Ha butább valaki, akkor tud gátlástalanul örülni. Akkor ebből az következik, hogy dobjuk el a tudást, és ne törekedjünk ismeretekre? Nem. Ezt a szituációt valahogy fel kell dolgozni, „karbantartani”. Igenis, én akarok több és több igazságra eljutni, azon az áron is, hogy meg kell kínlódnai a dolgot.

Nemrég találkoztam egy emberrel, egyetemi tanárral. Ő nem nyitja ki a tévét. Ez is megoldás. Akkor nem látja a nyomorult gyerekeket, a taposóaknákat, a rabszolgákat és az iszonyatokat. Hát én kinyitom, s megpróbálok eközben valamiféle békességre, boldogságra jutni. De itt bizony karban kell tartani azt a boldogtalanságot, amit egyszerűen a hírek szolgáltatnak. Karban kell tartani, és mégis, mindezen közben szabad boldognak lenni. Ez az ötödik tétel. Az okos ember pesszimista, depressziós, az ostoba ember tud gátlástalanul örülni. De azért ne menjünk vissza az ostobák közé! Vállaljuk,

hogy értelmesen élünk, és megbirkózunk a hírekkel, megbirkózunk a valósággal, ami ma zajlik a nagyvilágban.

Kezdek érteni, hogy mi az a „karbantartott boldogtalanság”? Nem becsületes ember, akinek nincs szüksége a boldogtalanság karbantartására. Nem néz szembe a valósággal, hanem elmenekül, akár meditációs magányba, akár vallásos rajongásba. Az egészséges, hívó ember inkább részt vesz a világ nyomorúságában – mégis; karbantartott boldogtalanságban hordozza az életet. Végül is: „szomorkodók, de mindig örvendezők”. Ez a mindig örvendezés keresztény lehetőség. Újabb hírek, újabb csalódások, fájdalmak, nélkülözések. A régi Biblia így mondta: bánkodók, de mindig örvendezők. Keresztény lehetőség: tudomásul veszem, benne élek, és mégis örvendező vagyok.

6. Az emberlét törvénye az **átjárhatóság**. Gyönyörű törvénye a létezésnek, az

emberlétnek. Önmagamon belül a test, a lélek, a szellem átjárható. Ez nagyon fontos törvény. Ha valaki „a lelkében kárt vall”, az az átjárhatóság törvénye szerint a testébe is kivetül. Úgy mondják manapság a pszichológusok, a pszichiáterek, hogy a pszichés élmény „szomatizálódik”. Ha a pszichés élményben keserűség, bűn, könyörtelenség, agresszivitás van, az kivetül úgy, hogy végül a testbe érkezik el a dolog eredménye. De fordítva: az is jó, ha a testemet karbantartom, a testemmel tudok beszélgetni. Az emberek szoktak nevetni azon, hogy én beszélgetek a testemmel, a szívemmel, a tudómmal. Tízegynéhány évvel ezelőtt az orvos, amikor éppen műtött, azt mondta: „Uram, itt még van egyéb is, amihez most nem nyúlunk hozzá.” Akkor elkezdtem beszélgetni a sejtjeimmel: „Gyerekek, itt van valami idegen dolog, tessék szíves lenni elvinni!”

Tízenválhány évvel ezelőtt az orvos felkínálta: „Ha ebből felgyógyul, jöjjön be, és a másikat is elintézzük!” Azóta sem mentem, és tapasztalom magamon, hogy nincs is miért. Azok a „vérgyerekek” elvitték. Ha ma odamennék, megkérdeznék: „Uram, mi történt magával? Tízenválhány évvel ezelőtt tapogattam, hogy ott van valami.” Szóval: átjárhatóság. A testem, a lelkem, szellemem között csodálatos kommunikáció van a bőrömön belül, önmagam életén belül. Ez nagyon jó, ha van. De ugyanígy kommunikáció van az ember és a természet között: kommunikáció az életem és a nagy természet egésze között. Csodálatos, ha engedjük ezt a kommunikációt. Belefeledkezni a természetbe, elfeledkezni szerelemről, háborúról. Ha még van ilyen hely, ahol fel lehet lélegezni, szippantani tiszta levegőt, nézni erdőt, éjszakát, csillagokat. Átjárhatóság, kommunikáció a mindenség és énközöttem. Ebből következik, hogy a „trombózis” a boldogtalanság egyik forrása; amikor elakad ez az áramlás, ez a közlekedés, amikor megbicsaklik valami, amikor görcsbe merevedik az élet. A boldogtalanság tipikus esete a lelki trombózis. A testi is katasztrofális, de a lelki legalább annyira. A görcsbe merevedés szüli a boldogtalanságot.

7. Az emberlét *Istenre van méretezve*. Itt is a kommunikációtól függ az ember boldogsága vagy boldogtalansága. Végső soron az ember nem az én-te viszonyra van méretezve – az is benne van persze –, de a végső viszony az, hogy én és Isten, Isten és én. Csodálatos példákat lehet hozni, majd olvasok a Bibliából, most csak röviden elmondok valamit. Victor Frankl példája. Sokan ismerik, a huszadik század egyik legnagyobb szelleme. Bécsi pszichiátriai iskolát teremtett a „logoterápiával”. Őt mint bécsi zsidót elvitték az egyik haláltáborba. Elmondja, hogyan jutott ott hitre és győzelemre. Kihalt az egyik köpenyből egy zsidó. Ott maradt a köpenye, és őrá adták rá ezt a köpenyt. Annak a köpenynek valamelyik sarkában talált egy cetlit, amelyen ez állt: „Söma Jiszráél, Jahve Elohénu Jahve echád.” A zsidók nagy hitvallása ez: „Halljad Izrael, Jahve Isten a

mi egyedüli Istenünk!” Ez a hitetlen bécsi ideg orvos ettől a cédulától életre támadt: „Van Isten, él az Isten, akkor nekem is élni kell! Ez a Jahve Isten meg fog segíteni engem. Kikerülök innen, előadásokat fogok tartani arról, amit itt átélek.” Söma Jiszráél – a zsidók nagy mondása! Tehát Istenre van méretezve az emberi élet. A boldogság vagy boldogtalanság legvégső kérdése az, hogy megvan-e ez a kommunikáció Isten és én között.

Testvéreim, ez az a hét tétel, amit a továbbiakban itt ott majd újra előveszek, és közelebből is részletezek. Mit jelent embernek lenni? Mindezek összegzéseként azt a szép hasonlatot idézem, amelyik az egyik legcsodálatosabb kép. Embernek lenni azt jelenti: gúzsba kötve táncolni. Gúzsba kötve: ez a szomorúság; táncolni: ez a mindig öröm. Nincs ember, aki ne ezt az életet élné: Gúzsba kötve táncol. A kérdés csak az: Hova merevedik a tekintetem? A gúzsba kötésre, a kötelékeimre meresztem a szememet? Akkor depressziós leszek. Sok kötelék van! A legboldogabb embernek is, a hívő embernek is csak gúzsba kötve lehet táncolni. Ha a kötelékeimre bámulok, s ott megmerevedik a tekintetem, menthetetlenül boldogtalan leszek. Ha észreveszem, hogy gúzsba kötve is lehet valamit mozogni, lehet táncolni, ha az ember megpróbál jobban-jobban táncolni, akkor egyszer csak boldog ember lesz.

Gúzsba kötve táncolni. Ez ma este a mondanivalóm. Embernek lenni azt jelenti, gúzsba kötve táncolni. Jóllehet szorít a gúzs, de gyönyörködöm abban, hogy ebben a gúzsba kötött állapotomban is milyen jól tudok táncolni. Van erre egy bibliai példa is. Az apostolok cselekedetei könyve tizenhatodik fejezete szól arról, hogy Pál apostol Filippiben prédikál, Szilásszal együtt. Fellázítják ellenük a hatóságokat. Azt olvassuk: „Ezekkel az emberekkel együtt a sokaság is rájuk támadt. ... Az előljárók pedig letépték ruhájukat, és megbotoztatták őket. Sok ütést mértek rájuk, majd börtönbe vetették őket, és megparancsolták a börtönőrnek, hogy gondosan őrizze őket. Az pedig, mivel ilyen parancsot kapott, a belső börtönbe vetette őket, és kalodába zárta a lábukat.” Méltatlan rabság, még hozzá a legbelső börtönben, kalodába zárva. „Éjfél tájban Pál és Szilász imádkozott, és énekel magasztalta az Isten. A foglyok pedig hallgatták őket.” Börtönben, kalodában a lábuk, és elkezdnek énekelni. Börtönben énekelni, gúzsba kötve táncolni.

Ők csodálatosan kiszabadultak. Kérdés: Mindig kijövünk a börtönből, ha megtanulunk akár börtönben is, éjjel is imádkozni? Nem. Van úgy, hogy nem szabadulunk ki. Maradunk a börtönben. Próbára tesz minket az Úristen: Megy az éneklés még tovább is? Az emberlét hallatlan lehetősége: gúzsba kötve táncolni, börtönben énekelni.

(A fentiek egy 1997-ben megtartott előadássorozat egyik darabjának szerkesztett változata.)

Kapcsolatom önmagammal

„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!” „Amit szeretnél, hogy veled tegyenek, te is azt tedd más-sal!” Ezek olyan jézusi és örök emberi iránymutatások, amelyek alapján megfogalmazható, hogy az Isten

Országá az egészséges önszeretetre épül. Mi az egészséges? Magamra nézve két kör fogalmazható meg. Első: ami a nagy EGÉSZ szolgálatában van, az Ország építésébe épül bele. Második: ami az énem

EGÉSZségét a Teremtő szándékai szerint munkálja.

1. Önismeret

Tükörbe nézek, és valamicskét látok benne magamról. Mennyivel